

Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Εκπαιδευτικές και Διδακτικές Εμπειρίες

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
(ΕΛΙΑΜΕΠ), Ερευνητικό Πρόγραμμα EMILIE, 7^ο πρόγραμμα πλαίσιο της
Γενικής Διεύθυνσης Έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**

**1^ο Γυμνάσιο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Αθήνα
Τετάρτη, 20 Ιουνίου 2007**

Προσπάθειες για ένταξη των αλλοδαπών μαθητών στο 45^ο Γυμνάσιο Αθηνών

Το 45^ο Γυμνάσιο βρίσκεται στο τέλος της οδού Σίνα, στις παρυφές του Λυκαβητού. Γειτνιάζει με δύο Δημοτικά χτισμένα από τον Δ. Πικιώνη, ιδιαίτερου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και υψηλής αισθητικής. Κατασκευάστηκε πριν 15 χρόνια, ακολουθώντας τα πρότυπα του Πικιώνη, ανοιχτό στο χώρο, ευάερο, ευήλιο, μέσα στα πεύκα, με εξαιρετική θέα της πόλης.

Παρ' όλες τις ιδανικές συνθήκες του κτιρίου, ο αριθμός των μαθητών από το 2000 άρχισε να μειώνεται δραματικά, λόγω του μεγάλου αριθμού των αλλοδαπών μαθητών, που ξεπερνούσε το 80%, με αποτέλεσμα οι Έλληνες γονείς να προτιμούν τα γειτονικά πειραματικά σχολεία, το Μαράσλειο ή και ιδιωτικά, στα οποία υπάρχουν ελάχιστοι αλλοδαποί μαθητές.

Τη σχολική χρονιά 2002-03 με δυσκολία συμπληρώθηκαν τα 6 τμήματα λειτουργίας των 3 τάξεων, όπου υπερτερούσε η ομάδα των αλλοδαπών, ήτοι 80%, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η παρεχόμενη μαθησιακή προσφορά και προς τους Έλληνες και προς τους ξένους μαθητές. Η παραβατικότητα κάποιων παιδιών – επιθετικότητα, βία, κλοπές – και οι μαθησιακές δυσκολίες κάποιων άλλων μας ανάγκασαν να αναζητήσουμε λύσεις για την καθημερινή σχολική πρακτική.

Ο σύλλογος διδασκόντων συνεργατικά με την διευθύντρια όρισαν τις γενικές αρχές των δράσεων και παρεμβάσεων, τα σημεία προτεραιότητας και τη χρονική σειρά των διοικητικών-εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών ενεργειών.

Αφού εξασφαλίσαμε δύο νέες τάξεις διδασκαλίας, απευθυνόμενοι στον ΟΣΚ που χώρισε δύο μεγάλες αίθουσες, συνεργαστήκαμε με το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών» του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αρχικά λειτούργησαν δύο τμήματα υποστήριξης στην Α' και Β' Γυμνασίου, όπου συμμετείχαν 30 μαθητές, με διδάσκοντα τον κ. Εξάρχου Αλέξανδρο.

Την σχολική χρονιά 2003-04 προσετέθη και δεύτερος εκπαιδευτικός, η κ. Κοκορέλια Αγλαΐα, οπότε καλύφθηκαν και οι τρεις τάξεις με ενισχυτική διδασκαλία και των νεοεισερχομένων και των Ελλήνων μαθητών με μαθησιακά προβλήματα.

Συνεργαστήκαμε με την Ψυχολόγο του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Μαγγιώρου Βασιλική, επιστημονικού συνεργάτη του Αστυνομικού Τμήματος Εξαρχείων, με 3 συναντήσεις κατά τάξη, όπου τέθηκαν κοινωνικά προβλήματα σχετικά με την παραβατική-επιθετική συμπεριφορά, την ενδοοικογενειακή βία, τη συναισθηματική και ψυχολογική παραμέληση των παιδιών, τη δυσκολία επικοινωνίας.

Ο ψυχίατρος κ. Διαμαντόπουλος, από την Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, μας βοήθησε στην αντιμετώπιση μαθητών μας με τη νόσο Altsberger, όπως και η δασκάλα της ειδικής Αγωγής του Δημοτικού, που επικοινωνεί μαζί μας και μας κάνει γνωστά τα προβλήματα των παιδιών που έρχονται για πρώτη φορά στο σχολείο στην Α΄ Γυμνασίου.

Παράλληλα, κινηθήκαμε εγγράφως προς την Α΄ Δ/νση Εκ/σης, το 6^ο Γραφείο, την Β΄ ΕΛΜΕ, τα Δημοτικά της περιοχής, τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων, ώστε να τηρηθούν οι νόμοι περί εγγραφών και μετεγγραφών, να αντιμετωπισθούν ισότιμα τα σχολεία, να πάψει το φαινόμενο μονομέρειας και τεχνητής ποιοτικής διαβάθμισης των σχολικών μονάδων.

Άλλες διοικητικές δραστηριότητες ήταν η έμφαση στη συνεργασία του σχολείου με φορείς, όπως ο σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, ο Δήμος Αθηναίων, το Γαλλικό Ινστιτούτο, η Ελληνοαμερικανική Ένωση και η στενή επαφή με τους σχολικούς συμβούλους και τα μαθητικά συμβούλια. Οι μαθητές και οι γονείς ενημερώνονται έγκαιρα για κάθε σχολικό θέμα, με τακτικές συγκεντρώσεις, αφού τους θεωρούμε πολύτιμους συνεργάτες για την οργάνωση της σχολικής ζωής.

Αντιμετωπίστηκε με αυστηρότερο έλεγχο η τήρηση του ωραρίου μαθητών και καθηγητών, όπως και η συμπεριφορά προβληματικών καθηγητών, ως προς τη συνέπεια και την ποιότητα του έργου τους. Μαθητές που παρεμπόδιζαν την λειτουργία του σχολείου υπηρεσιακώς ή με συνεργασία με τους γονείς τους και τα νέα σχολεία άλλαξαν σχολικό περιβάλλον.

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου συμμετείχαν σε σεμινάρια και ημερίδες, οργανωμένες από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, σε θέματα που αφορούσαν τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, από το Πανεπιστήμιο Βόλου σχετικά με τις Μαθησιακές Δυσκολίες, από τους Σχολικούς Συμβούλους της Α΄ Αθήνας σχετικά με την ειδική διδακτική των διαφορετικών μαθημάτων.

Η επιμόρφωση των συναδέλφων και η ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας βελτίωσαν το εκπαιδευτικό έργο, τις μεταξύ μας σχέσεις, τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς του προγράμματος και τους γονείς των μαθητών.

Σκοπός του σχολείου έπαψε να είναι η «εκπαίδευση-περιεχόμενο» και έγινε η «εκπαίδευση-δράση», με στόχο να διαμορφωθούν σύγχρονοι άνθρωποι, που να προσαρμόζονται γρήγορα στις νέες καταστάσεις, που να είναι ικανοί να επιλύουν ολοένα και περισσότερα και διαφορετικά μεταξύ τους προβλήματα, που συνεχώς αντιμετωπίζουν.

Αποφασίσαμε να συμμετέχουμε συστηματικά σε Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, λειτούργησε Πρόγραμμα Θεατρικής Αγωγής με θεατρολόγο, αξιοποιήσαμε το Πρόγραμμα Ολυμπιακής Παιδείας, που υπήρχε στο σχολείο, με ενδοσχολικούς και διασχολικούς αγώνες στα Νέα Ολυμπιακά Αθλήματα, συμμετείχαμε στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας με επισκέψεις σε Μουσεία, σε χώρους τέχνης που αναδεικνύουν τον πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία μας, ώστε να γνωρίσουν, να διδαχθούν και να αγαπήσουν οι μαθητές την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας.

Πραγματοποιήσαμε από 2 μονοήμερες εκπαιδευτικές εκδρομές όλου του σχολείου στις Μυκήνες-Ναύπλιο, στα Καλάβρυτα-Σπήλαια Λιμνών, στους Δελφούς-Παρνασσό-Αράχωβα και στην Ερέτρια-Χαλκίδα τα πρώτα δύο χρόνια, με επιβράβευση την εκδρομή στην Πομπηία και Ρώμη της Τρίτης Γυμνασίου που ολοκλήρωσε την εφαρμογή του Περιβαλλοντικού Προγράμματος.

Καθιερώσαμε στο τέλος κάθε χρονιάς έκδοση του Λευκώματος Αποφοίτησης και Γιορτή Αποφοίτησης των μαθητών της Τρίτης, σε συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, που περιελάμβανε: θεατρική παράσταση της θεατρικής ομάδας, έκθεση των έργων Τεχνολογίας και Καλλιτεχνικών, απονομή μεταλλίων για τις αθλητικές επιδόσεις, δώρων και αναμνηστικών – ασημένια πλακέτα με τον τίτλο του σχολείου και το έτος αποφοίτησης και το Λεύκωμα με τις δραστηριότητές τους, τα έργα τους, κείμενα για το σχολείο, την ιστορία του, τις εργασίες τους για τα Προγράμματα που εφάρμοσαν, την παρουσίαση του εαυτού τους, τη σχολική τους ζωή, με λίγα λόγια, τα τρία χρόνια στο Γυμνάσιο.

Οι παραπάνω δραστηριότητες αποδεικνύουν ότι υπήρξε βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου στο σχολείο μας και στις τρεις διαστάσεις του, τη διδακτική, την παιδαγωγική και τη διοικητική.

Τη σχολική χρονιά 2004-05 μαθαίνουμε ότι το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» του Πανεπιστημίου Αθηνών δεν θα λειτουργήσει σε κανένα σχολείο. Γονείς, μαθητές και καθηγητές κινητοποιηθήκαμε σε κάθε κατεύθυνση, με παραστάσεις στο Υπουργείο, στο Πανεπιστήμιο, με ρεπορτάζ στην Εφημερίδα το Βήμα, στις 23 Οκτωβρίου 2004, με τίτλο «Ο μαυροπίνακας της Πολυπολιτισμικής Ελλάδας» όπου ερωτηματολόγια, άρθρα, συνεντεύξεις και φωτογραφίες των μαθητών μας κυριάρχησαν. Παράλληλες τάξεις δεν λειτούργησαν, όμως η συμμετοχή όλων των σχολικών φορέων στο Πρόβλημα, και των Γονέων και των Μαθητών και των Εκπαιδευτικών, ενίσχυσαν τη δυναμική του σχολείου μας, γιατί ενεργοποιηθήκαμε όλοι ή σχεδόν όλοι!

Οι μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου αποφάσισαν να συμμετέχουν στον Β΄ Πανελλήνιο Διαγωνισμό του Δικτύου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού με θέμα «Η Συμβίωση σε μια Πολυπολιτισμική Κοινωνία». Μελέτησαν τη σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την Έκθεση του ΟΗΕ «Ένας κόσμος κατάλληλος για παιδιά», το βιβλίο του Αμίν Μααλούφ «Φωνικές

ταυτότητες» και το κεφάλαιο «οι μεταναστεύσεις, η ανεκτικότητα και το μη ανεκτό» από το βιβλίο «Πέντε ηθικά κείμενα» του Ουμπέρτο Έκο. Έφτιαξαν ερωτηματολόγια για τους μαθητές όλων των τάξεων, διαφορετικά για Έλληνες και για Αλλοδαπούς και συνέθεσαν μια εξαιρετική εργασία με τον τίτλο «Μαζί και Διαφορετικοί» που μας εξέπληξε όλους, δεν τους έδωσε όμως το πρώτο βραβείο, ώστε να ταξιδέψουν στις Βρυξέλλες, καλεσμένοι των Ελλήνων Ευρωβουλευτών. Οι τελικές τους προτάσεις μας έπεισαν ότι η ευαισθητοποίηση των παιδιών του σχολείου μας οδήγησε με γρήγορα βήματα την ομαλή ένταξη των αλλοδαπών συμμαθητών τους στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Την ίδια χρονιά συμμετείχαν στον Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό Δοκιμίου «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» που προκηρύχθηκε από το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών, με αφορμή την επέτειο των 100 χρόνων από το κίνημα του Θερίσσου, με την ομαδική εργασία «Το κίνημα του Θερίσσου». Παράλληλα συμμετείχαν: α) στο Πρόγραμμα του ΚΕΘΙ «Πρωθώντας την Ισότητα των φύλων κατά τη μετάβαση από την Εκπαίδευση στην Αγορά Εργασίας», με θέμα «Η εκπαίδευση αγοριού και κοριτσιού στην Αρχαία Αθήνα», που παρουσιάστηκε στο 14^ο Γυμνάσιο Κουκακίου και θεατροποιημένο στο Αμφιθέατρο της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης με καλεσμένους όλους τους μαθητές του 45^{ου} και του γειτονικού 5^{ου} Γυμνασίου.

και β) στο Πολιτιστικό Πρόγραμμα του σχολείου «Αρχιτεκτονικά-Γλυπτικά-Ζωγραφικά έργα της Αναγέννησης: η επιρροή τους από την Ελληνορωμαϊκή και Βυζαντινή παράδοση» που ολοκληρώθηκε με την 5μερη εκδρομή τους στη Φλωρεντία.

Παρόλη τη διευρυμένη ανάπτυξη των επιμορφωτικών δράσεων και την ουσιαστικότερη συνεργασία με το οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών, η έλλειψη του Προγράμματος Γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης των μαθητών έγινε αισθητή στα αποτελέσματα του Ιουνίου, που οι μεταξετασταίοι έφτασαν το 30%. Είναι πολύ δύσκολη η διδασκαλία σε μικτές τάξεις, όπου ο ρυθμός μάθησης, οι ανάγκες και η γλωσσική ανεπάρκεια κάθε μαθητή είναι διαφορετικές.

Η σχολική αποτυχία περιορίστηκε την επόμενη χρονιά, γιατί από τον Μάιο του 2006 ξεκίνησε πιλοτικά το Πρόγραμμα Ένταξης Αλλοδαπών μαθητών από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με διδάσκοντα τον κ. Εξάρχου Αλέξανδρο και λίγο μετά την κ. Κοκορέλια Αγλαΐα. Άμεσος στόχος του σχολείου ήταν η φροντιστηριακή υποστήριξη των μαθητών μας εν όψει των γραπτών εξετάσεων του Ιουνίου. Η ανταπόκριση των παιδιών ήταν μεγάλη. Η ενεργητική συμμετοχή τους στα μαθήματα, η ψυχολογική τους υποστήριξη μέσα από την αναγνώριση της γλωσσικής και πολιτιστικής ιδιαιτερότητάς τους, η απλοποίηση και προσαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος στο επίπεδό τους, τους έδωσε αυτοπεποίθηση και κίνητρα για περισσότερα μαθησιακά αποτελέσματα. Ο αριθμός των μεταξεταστέων μειώθηκε στο 8%.

Εν τω μεταξύ ο έγκαιρος προγραμματισμός των δραστηριοτήτων και των εκδηλώσεων του σχολείου έφερε νίκες στην αθλητική ομάδα και στο μαθητικό τουρνουά βόλεϊ που διοργάνωσε ο Εθνικός Γυμναστικός Σύλλογος (έφεραν 1^η και 2^η νίκη) και νίκες στους σχολικούς αγώνες του Γραφείου Φυσικής Αγωγής στην καλαθοσφαίριση αγοριών. Η συμμετοχή των παιδιών στο SAMSUNG RANNING FESTIVAL και τη λαμπαδηδρομία του Δήμου Αθηναίων, με αφορμή τους χειμερινούς αγώνες του Τορίνο, ξεπέρασε το 70%, γεγονός που έφερε δώρο 1 φωτοτυπικό πολυμηχάνημα στο σχολείο μας.

Τον ίδιο μήνα (Οκτώβριος 2005) η Περιβαλλοντική ομάδα παρουσίασε την κεντρική ομιλία στο Λόφο του Στρέφη, ο οποίος παραδόθηκε από τη Δήμαρχο στους πολίτες, μετά από την συμμετοχή τους στον καθαρισμό, που έγινε από την εταιρεία Karcher, σε συνεργασία με την Περιβαλλοντική Οργάνωση «Ελλάδα Καθαρή». Οι μαθητές κέρδισαν βραβείο συμμετοχής.

Από το Μάιο του 2006 ζωγράφισαν για το περιβάλλον με την καθοδήγηση της κ. Ελένης Μωραΐτη, καθηγήτριας των καλλιτεχνικών, συμμετέχοντας στο Φεστιβάλ Εικαστικής Έκφρασης των παιδιών της Αθήνας. Τα έργα τους (πάνω από 80) στόλισαν το σταθμό της Ακρόπολης από τις 5 Ιουνίου, ημέρα του Περιβάλλοντος.

Η συμμετοχή τους στο γύρο της Αθήνας, την Κυριακή 4 Ιουνίου, ήταν επίσης εντυπωσιακή, γεγονός που οφείλεται στην εμπιστοσύνη που δείχνουν οι γονείς στο σχολείο, που παρακινεί και συνοδεύει τα παιδιά στις εξωσχολικές δραστηριότητές τους. Ο Σύλλογος Γονέων συμπαραστέκεται με όλους τους τρόπους στο σχολείο. Οργάνωσαν λαχειοφόρο αγορά, από τα κέρδη της οποίας χρηματοδότησαν δύο οικονομικά αδύνατους μαθητές για την εκδρομή στην Βενετία, συνεργάστηκαν για το Χριστουγεννιάτικο Παζάρι στο σχολείο, τα χρήματα του οποίου δόθηκαν στο «Χαμόγελο του Παιδιού».

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται πως οι μαθητές μας αγάπησαν το σχολείο, που τους έδωσε τα απαραίτητα εφόδια, ώστε να καλλιεργηθούν ο ζήλος, ο ενθουσιασμός τους και οι ατομικές τους δεξιότητες, ώστε να ενταχθούν στο κοινωνικό περιβάλλον, εκτιμώντας τα πολιτιστικά αγαθά.

Η φετινή χρονιά ξεκίνησε με εξαιρετικές συνθήκες. Το Πρόγραμμα ενίσχυσης των αλλοδαπών μαθητών άρχισε από την πρώτη μέρα λειτουργίας του σχολείου, του οποίου οι διδάσκοντες είναι πλήρως εντεταγμένοι στο Σύλλογο Διδασκόντων, γιατί συμμετέχουν στη σχολική ζωή με όλους τους τρόπους (εκπαιδευτικές επισκέψεις και προγράμματα, εκδρομές, παιδαγωγικές συνεδριάσεις κ.λπ.), διαθέτουν συνέπεια, γνωστική και ψυχοπαιδαγωγική επάρκεια, καλή επικοινωνία με τους συναδέλφους και τα παιδιά. Διδάσκουν σε παράλληλες τάξεις 39 μαθητές από την Α΄, Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου, σε σύνολο 120 που είναι το μαθητικό μας δυναμικό. Οι αλλοδαποί μαθητές δεν ξεπερνούν το 49%. Δεν υπήρξε η μεγάλη διαρροή των Ελλήνων μαθητών, ούτε περιστατικά αποσχολιοποίησης των αλλοδαπών.

Το απρόοπτο συνέβη, όταν η υποφαινόμενη, διευθύντρια του σχολείου, απουσίασε 5 ολόκληρους μήνες (από Οκτώβριο έως αρχές Μαρτίου) λόγω σοβαρού τραυματισμού.

Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις ενός διευθυντή είναι πολλά και σύνθετα. Οργανωτικά, συντονιστικά, εκτελεστικά, διοικητικά και παιδαγωγικά, χωρίς να μπορούμε να τα διακρίνουμε. Όλα συνυπάρχουν και συγκλίνουν στον κύριο σκοπό, που είναι η βελτίωση του παιδαγωγικού έργου της σχολικής μονάδας.

Παρ' όλη την εμπιστοσύνη που είχα στους περισσότερους συναδέλφους και τις σχέσεις φιλίας και συναδελφικότητας, ανησυχούσα για το τι θα συνέβαινε στο σχολείο κατά την μακρόχρονη απουσία μου. Η ευαισθητοποίηση και συνέπεια των καθηγητών στήριξαν τη λειτουργία του σχολείου και εμένα προσωπικά. Οι καθηγητές ενεργοποιήθηκαν και «έκλεισαν» εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις τάξεις. Η Α΄ Γυμνασίου παρακολούθησε το πρόγραμμα στο Επιγραφικό Μουσείο, στη Μαθηματική Εστία και στο Κέντρο Μελετών της Ακρόπολης. Η Β΄ Τάξη στο Βυζαντινό και στο Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης, στο εργοστάσιο της ΔΕΛΤΑ στα πλαίσια της Τεχνολογίας και η Γ΄ Γυμνασίου επισκέφθηκε τη Βουλή, παρακολούθησε το πρόγραμμα για το αρχαίο θέατρο «Τι ταύτα προς Διόνυσον» του ΥΠΕΠΘ, την τραγωδία «Ελένη» στο θέατρο «Προσκήνιο», τον «Πλούτο» του Αριστοφάνη στο Θέατρο «Κάτω απ' τη γέφυρα», το πρόγραμμα «Φιλελληνισμός» στην Ελληνοαμερικανική Ένωση και εφάρμοσε και πολιτιστικό πρόγραμμα για τα μνημεία της Αναγέννησης με εκδρομή στην Ιταλία. Όλο το σχολείο έκανε μαθήματα Κυκλοφοριακής Αγωγής, που οργανώθηκαν από το Ε΄ Αστυνομικό Τμήμα και τα Γαλλόφωνα παιδιά παρακολούθησαν στο Γαλλικό Ινστιτούτο το "Spectacle de dance".

Οι ομάδες αγοριών και κοριτσιών συμμετείχαν στους αγώνες βόλεϊ και μπάσκετ του Γραφείου Φυσικής Αγωγής και η Α΄ Γυμνασίου μας μαγείρεψε φαγητά από περιοχές της Ελλάδας, της Αλβανίας, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Γεωργίας σε μια εκδήλωση πραγματικά διαπολιτισμική.

Για πρώτη φορά επίσης το Α2 τμήμα συνέταξε και παρουσίασε τη Διαθεματική Εργασία «Ταξίδια και Ταξιδευτές – Από το μύθο στην πραγματικότητα» με υπεύθυνες καθηγήτριες τις φιλόλογους Ηλία Γεωργία και Κοκορέλια Αγλαΐα. Τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά, μοίρασαν αρμοδιότητες, ανέλαβαν ρόλους, συνεργάστηκαν, συναντήθηκαν εντός και εκτός σχολείου, στήριξαν το ένα το άλλο.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι το σχολείο έμαθε να δουλεύει συνεργατικά, υποστηρικτικά όχι μόνο για τους μαθητές που είναι οι τελικοί αποδέκτες, αλλά και για τους δασκάλους τους, που επιμορφώθηκαν και εφάρμοσαν στην πράξη νέες διδακτικές μεθόδους, με διαπολιτισμικές προσεγγίσεις, απαραίτητες για τις απαιτήσεις της σύγχρονης τάξης.

Προσπαθήσαμε το σχολείο να αναπτύξει την κοινωνικότητα και την προσωπικότητα των μαθητών, με σεβασμό στις αξίες της ζωής, την ελευθερία σκέψης, την αξιοπρέπεια, τη δικαιοσύνη, τη

δημοκρατική συμπεριφορά, την αποδοχή του διαφορετικού, το σεβασμό προς όλους.

Πιστεύουμε ότι το σχολείο βοήθησε και στη διανοητική ανάπτυξη και στη συναισθηματική ωρίμανση και περιφρούρηση της ψυχικής υγείας των μαθητών μας.

Σπαγοπούλου Δήμητρα
Διευθύντρια 45^{ου} Γυμνασίου
20-6-2007